

BOGO Initiatieven in Natuur en Beheer tussen overheid, actieve burgers en natuurbeheerders: Participatieve planning in gebiedsprocessen

Eveliëne Steingröver en Sabine van Rooij,
Alterra, Wageningen UR

19-11-2014, Leeuwarden

Waar gaan we het over hebben?

Landschapsdiensten en Groene infrastructuur

Sociaal-ecologische netwerken

Voorbeelden van ondernemen met
landschapsdiensten

Mensen hebben altijd al het landschap aangepast
aan veranderende omstandigheden
om verlies te voorkomen.....

....om geld te verdienen en om schoonheid te creëren

Wat zijn Landschapsdiensten?

■ **Ecosysteemdiensten:**

Aspecten van ecosystemen die gebruikt kunnen worden voor / leiden tot welzijn van mensen

■ **Landschapsdiensten:**

Diensten in de context van landschapsplanning

- Landschap is meer dan ecosystemen (sociale en economische componenten)
- Interactie mens en directe omgeving
- Ruimtelijk patroon van natuur in het landschap

Natuur is goed in multi-tasking. De **groene infrastructuur** levert meerdere landschapsdiensten tegelijk.

Schone lucht

Hout

Biomassa

Natuurlijke plaagregulatie

Bestuiving

Wateropvang

Lokale biodiversiteit

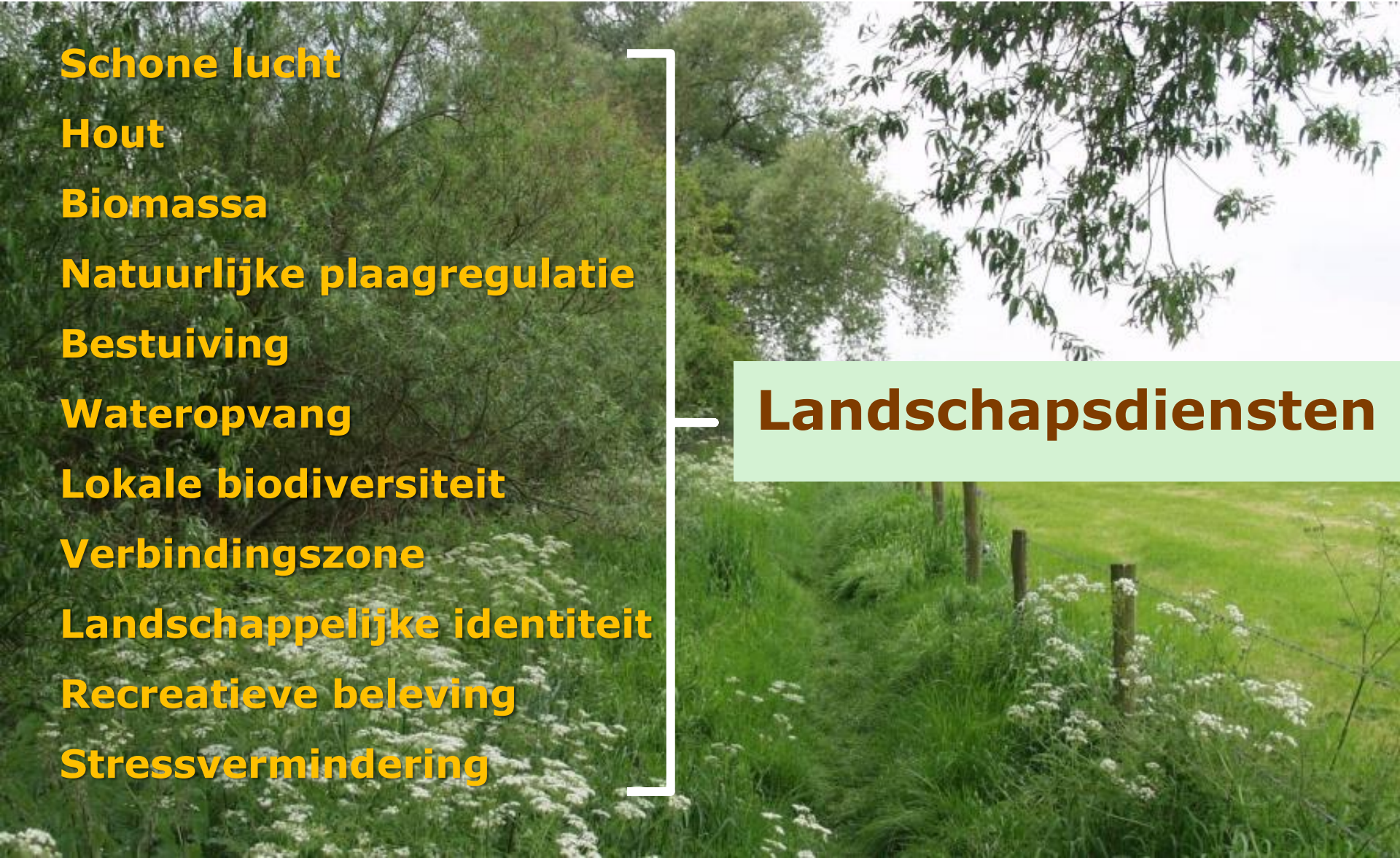
Verbindingszone

Landschappelijke identiteit

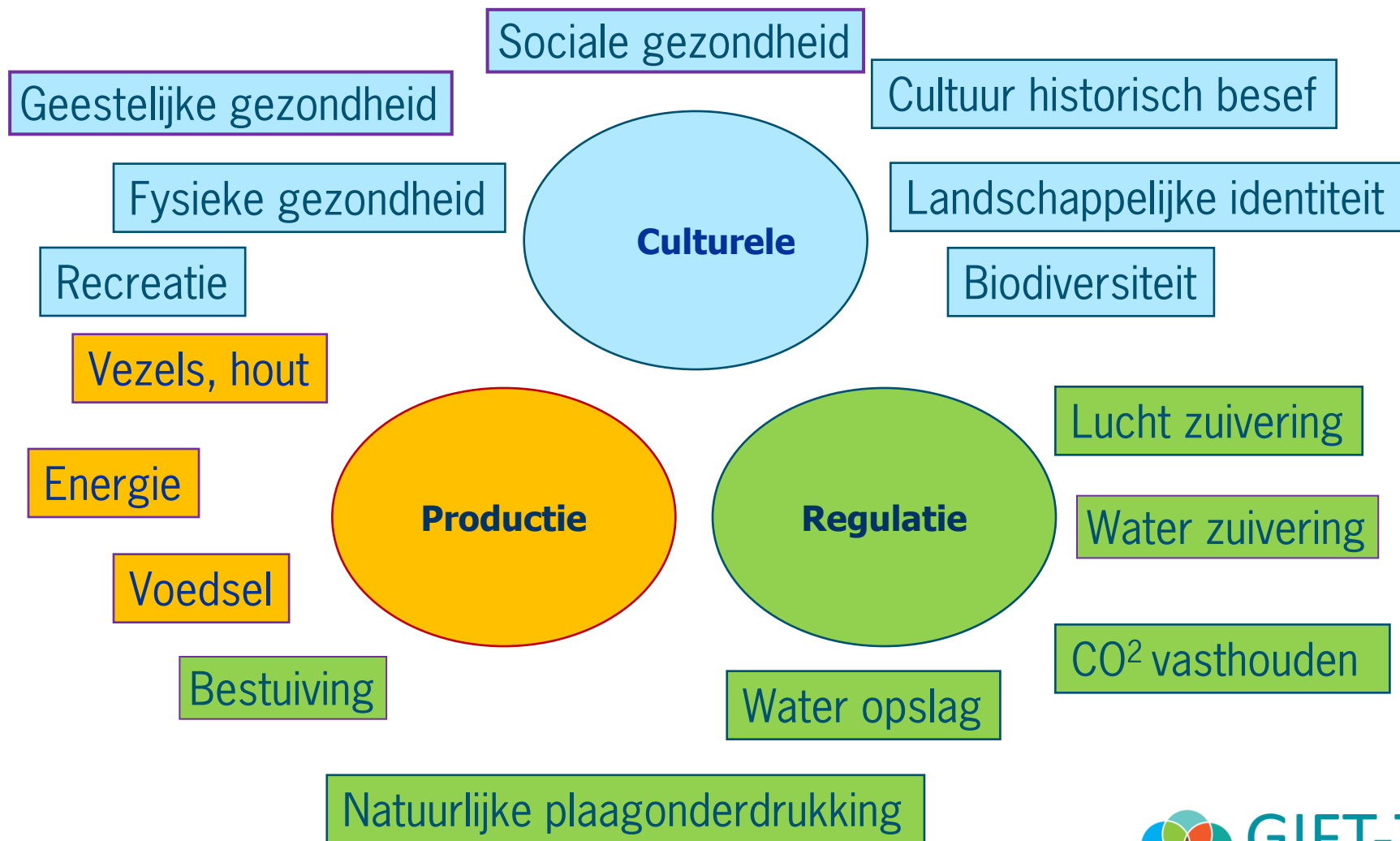
Recreatieve beleving

Stressvermindering

Landschapsdiensten

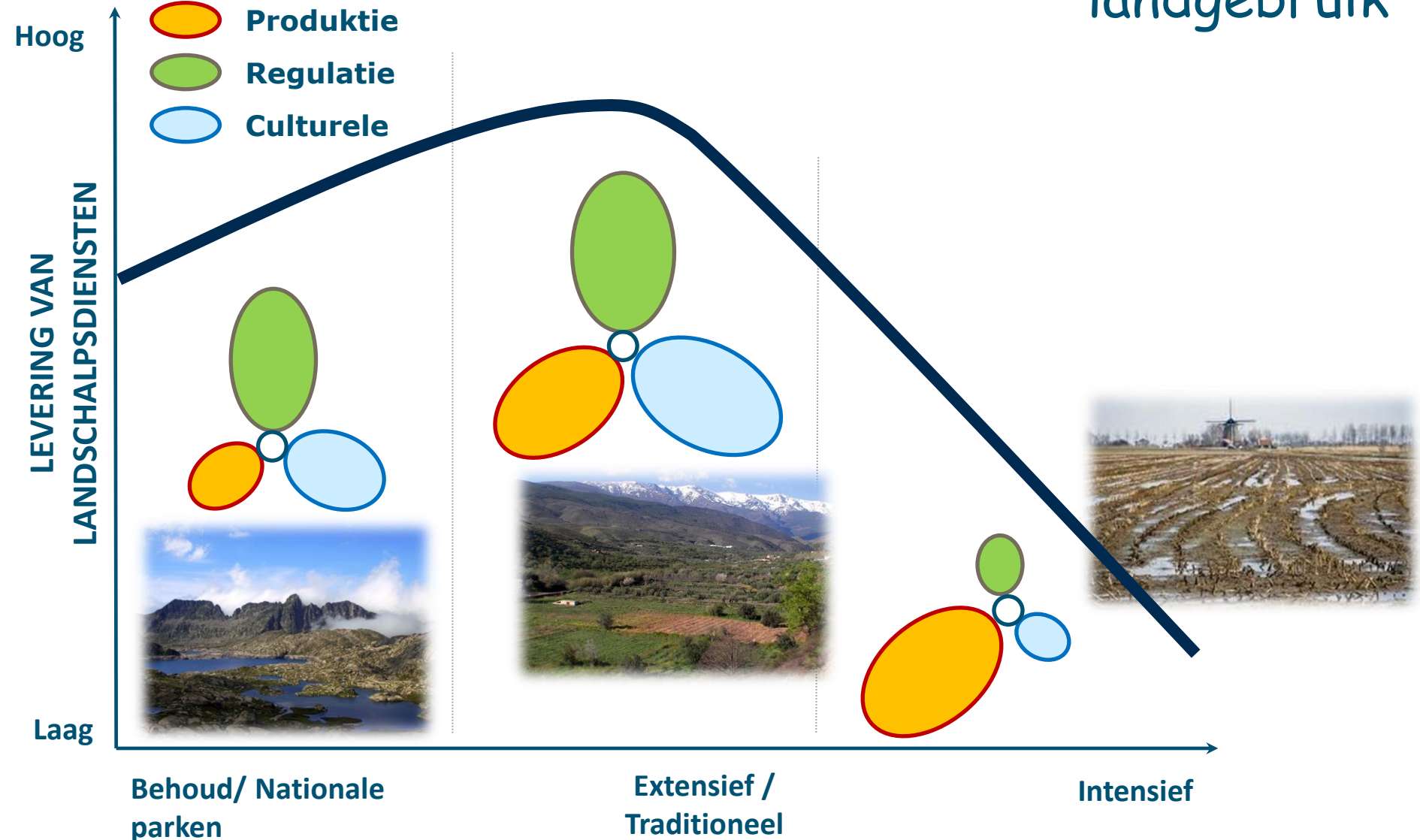
Landschappen leveren verschillende diensten aan de mens

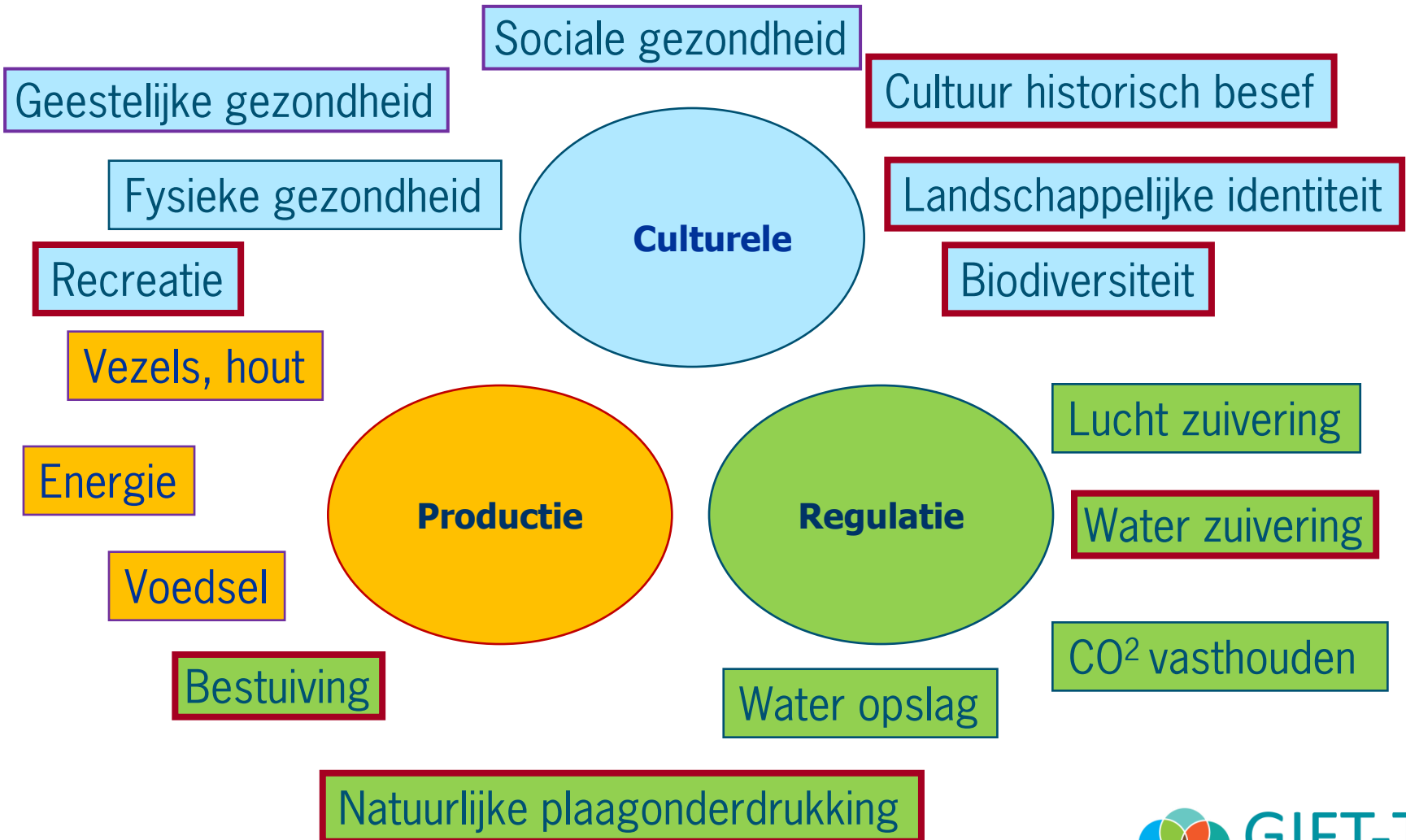
Eén landschapsdienst ging in de rurale landschappen overheersen

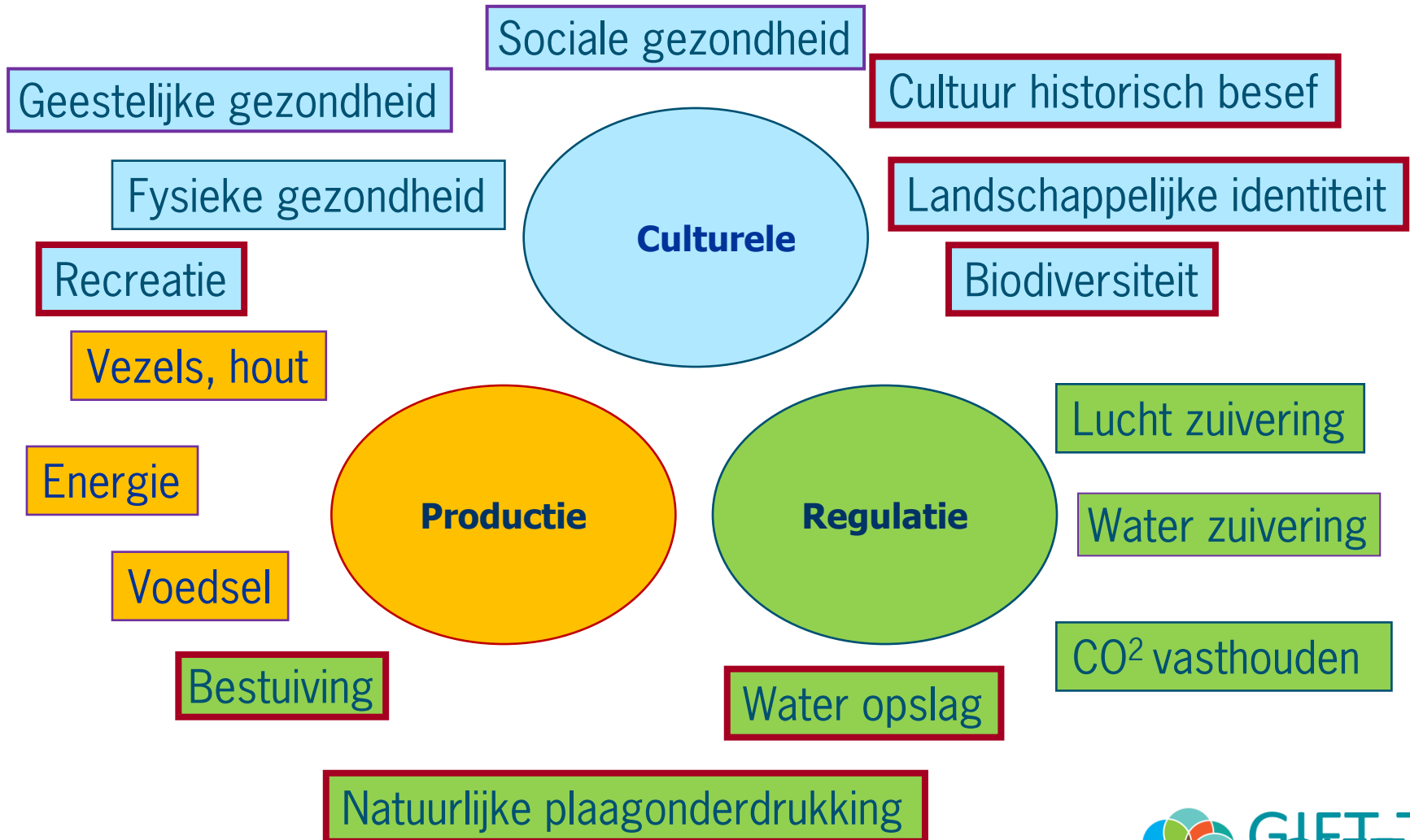
landschapsdiensten en intensief landgebruik

Landschapsdiensten met biodiversiteit in een sleutelrol

Landschapsdiensten met ruimtelijke samenhang in een sleutelrol

Biodiversiteit: voorwaarde voor veel landschapsdiensten

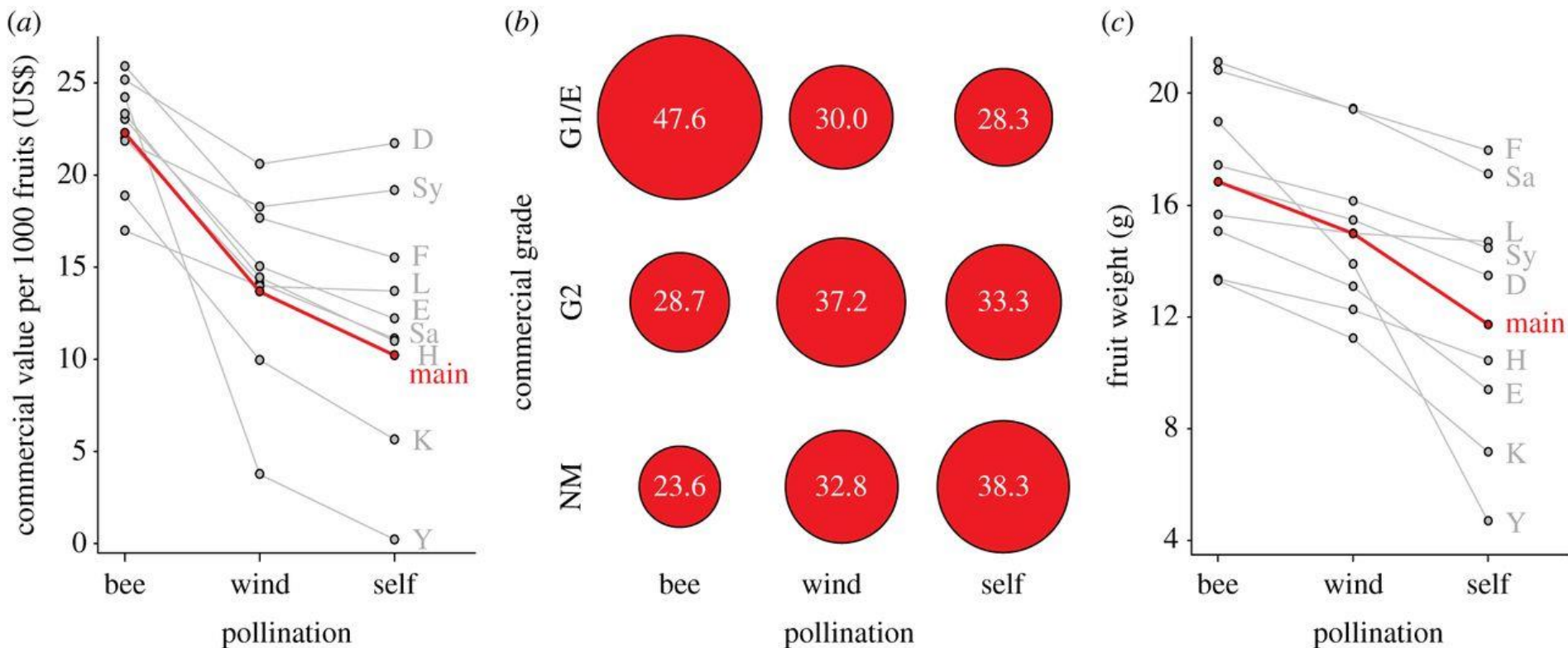
- Bij toenemend aantal soorten wordt de landschapsdienst **efficiënter** uitgevoerd
- Bij toenemend aantal soorten wordt de landschapsdienst **betrouwbaarder** uitgevoerd

Relatief veel soorten in groene infrastructuur

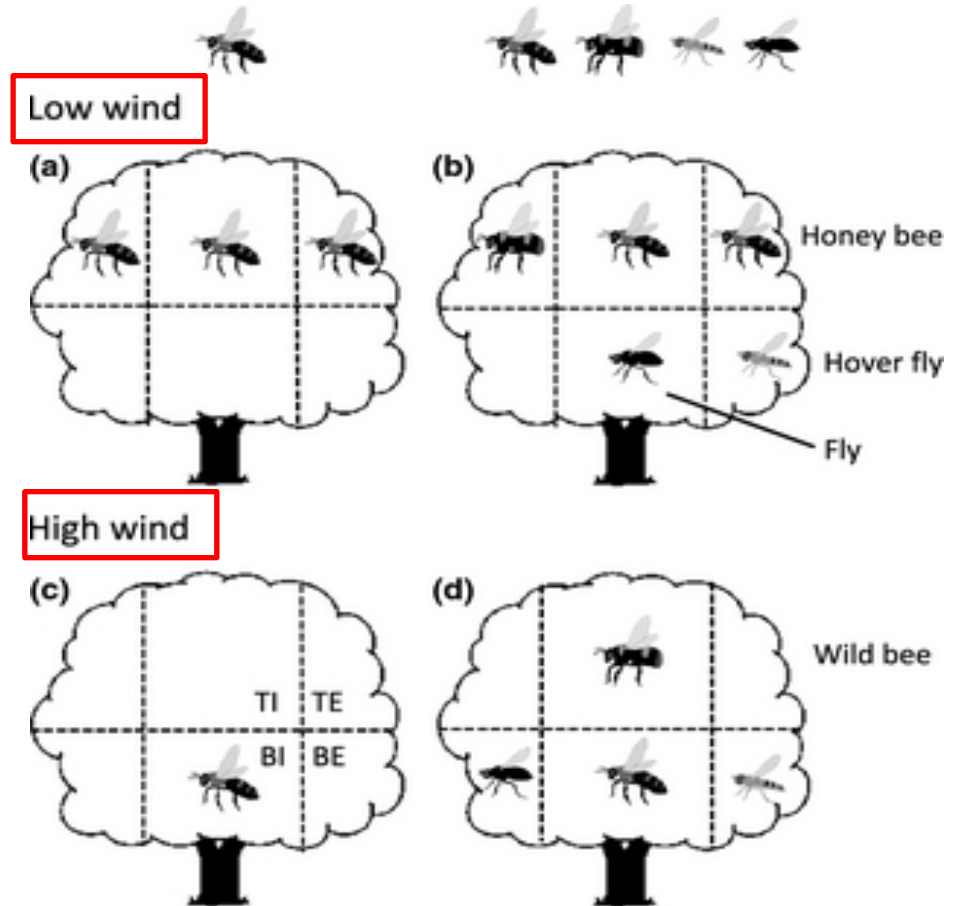
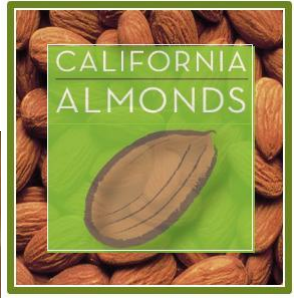
Hoe soortenrijkdom beïnvloeden: sturen van omvang en ruimtelijke samenhang van groene infrastructuur

De commerciële waarde van bestuiving

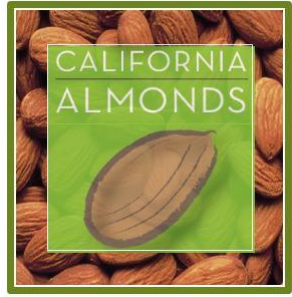
Bestuiving door wilde bijen verbetert de handelswaarde van aardbeien door hoger gewicht en kwaliteitsklasse.

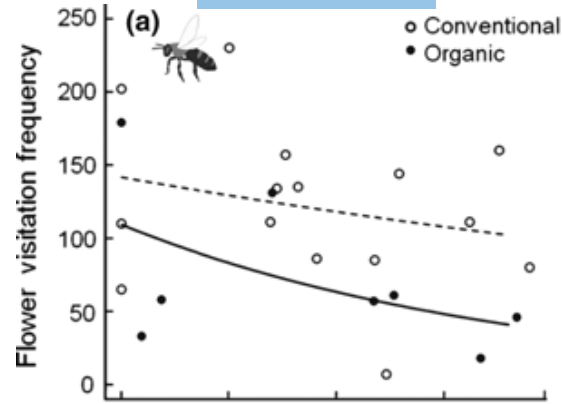
Soortenrijkdom borgt betrouwbaarheid van bestuiving bij variable weersomstandigheden

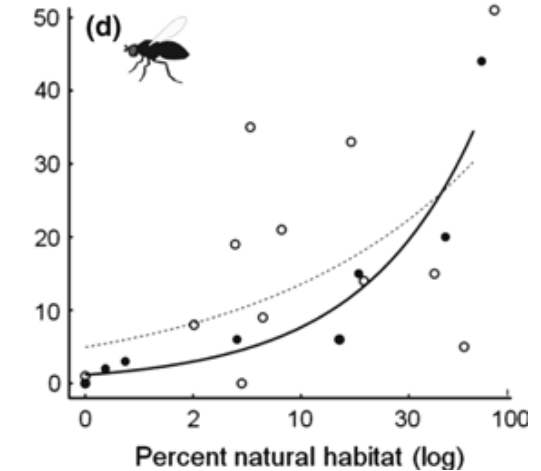
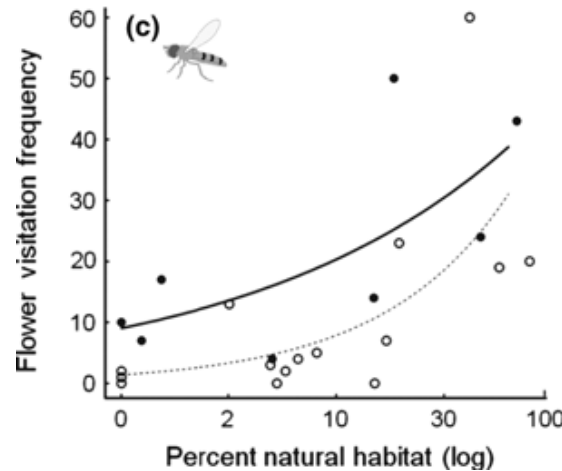
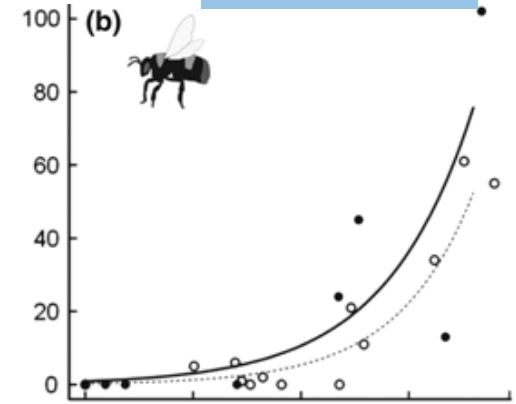
Bloembezoek vaker naarmate % halfnatuurlijke begroeiing in omgeving toeneemt (Amandelboomgaarden, Californië)

honingbij

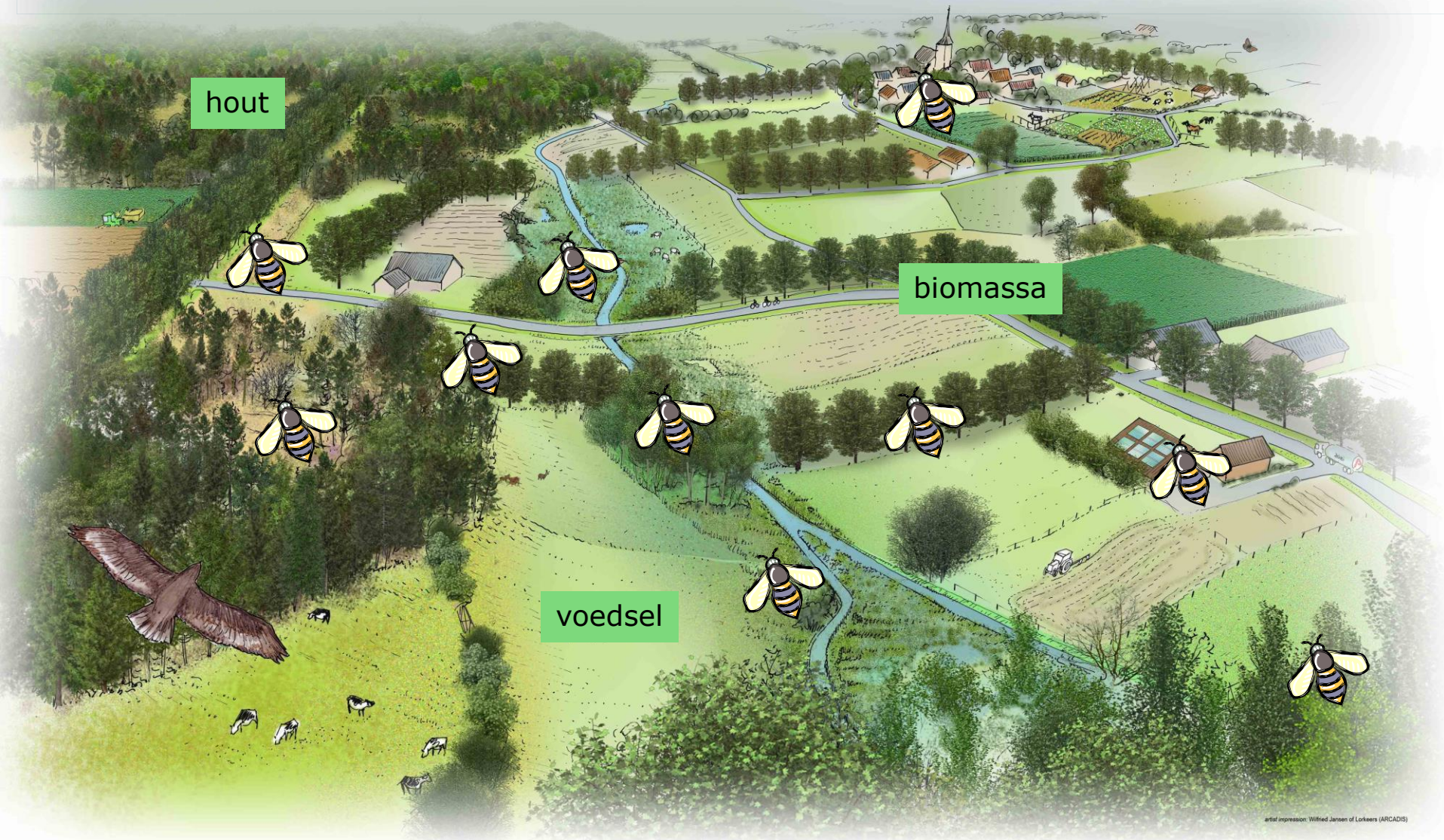
Wilde bijen

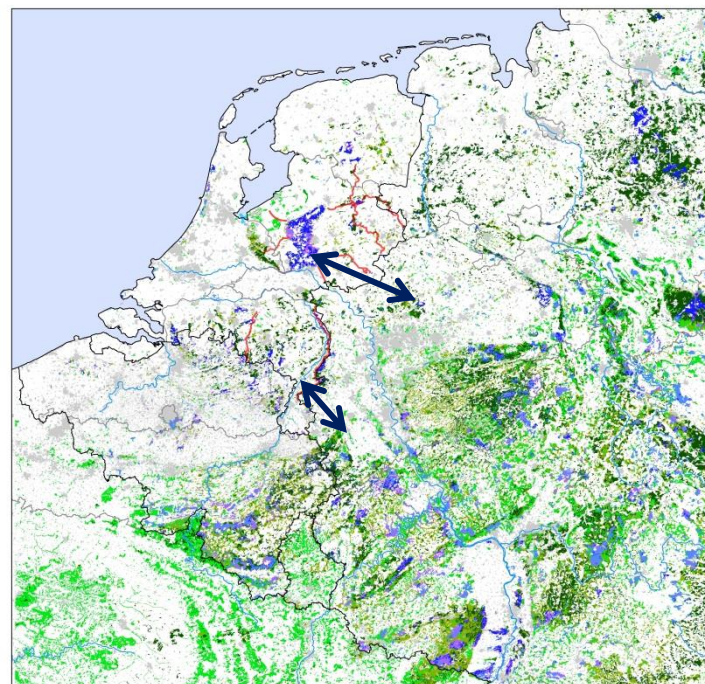

zweefvliegen

samen

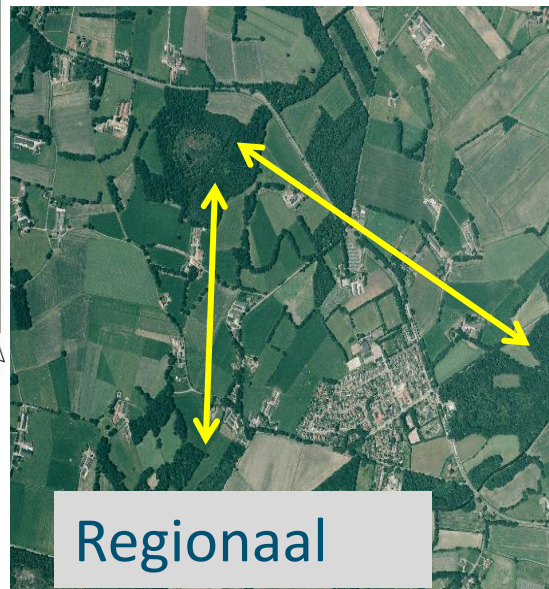
Veel landschapsdiensten vragen om beheer op landschapsniveau: groene infrastructuur

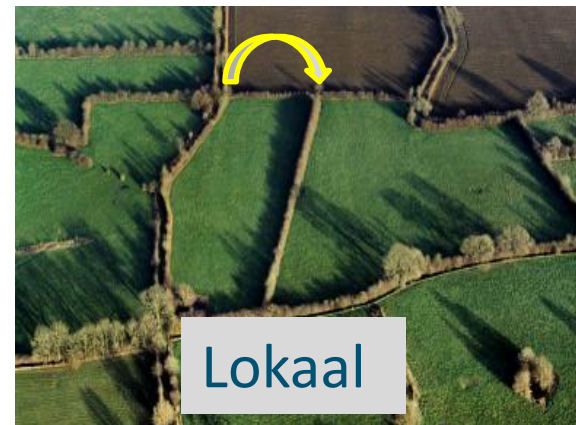
(Inter)nationaal

*Voor het benutten van natuur
voor landschapsdiensten is
soortenrijkdom dus van belang*

Regionaal

*NNN buffert effecten van variabele
omstandigheden op soortenrijkdom
van lagere schaalniveaus*

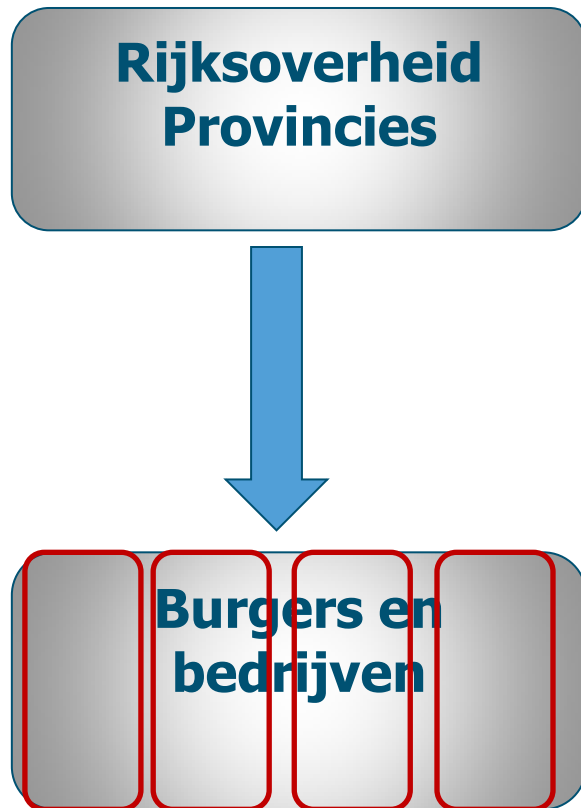

Lokaal

Sociaal-ecologische netwerken

- Plannen: met wie?
 - Veranderende rollen van overheid en burgers
- Plannen: hoe?
 - Sociaal-ecologisch systeem
 - Markt van vraag en aanbod

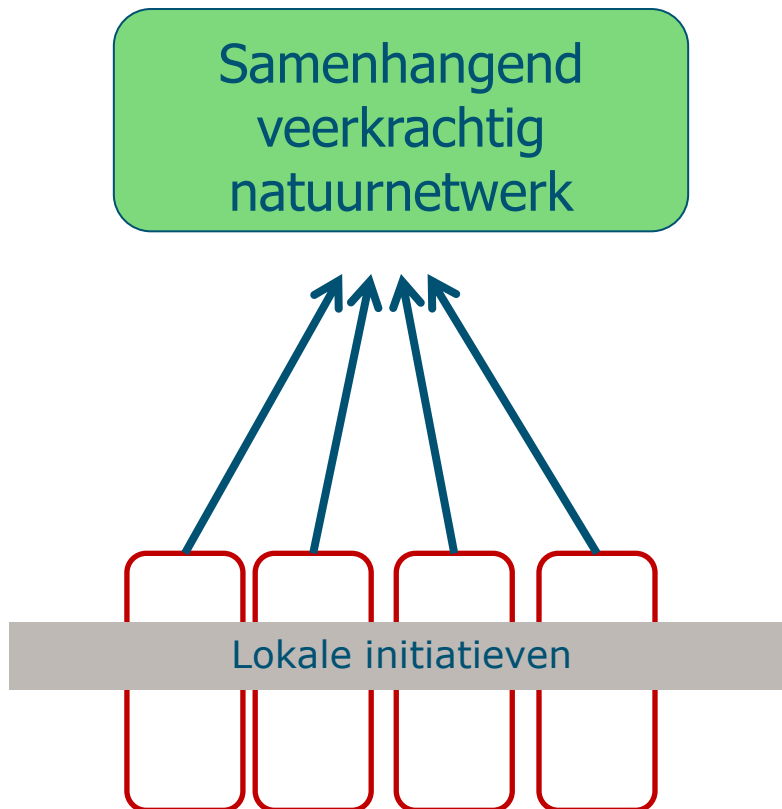
Context: Planning van landgebruik decentralisatie van de overheid

Voordelen

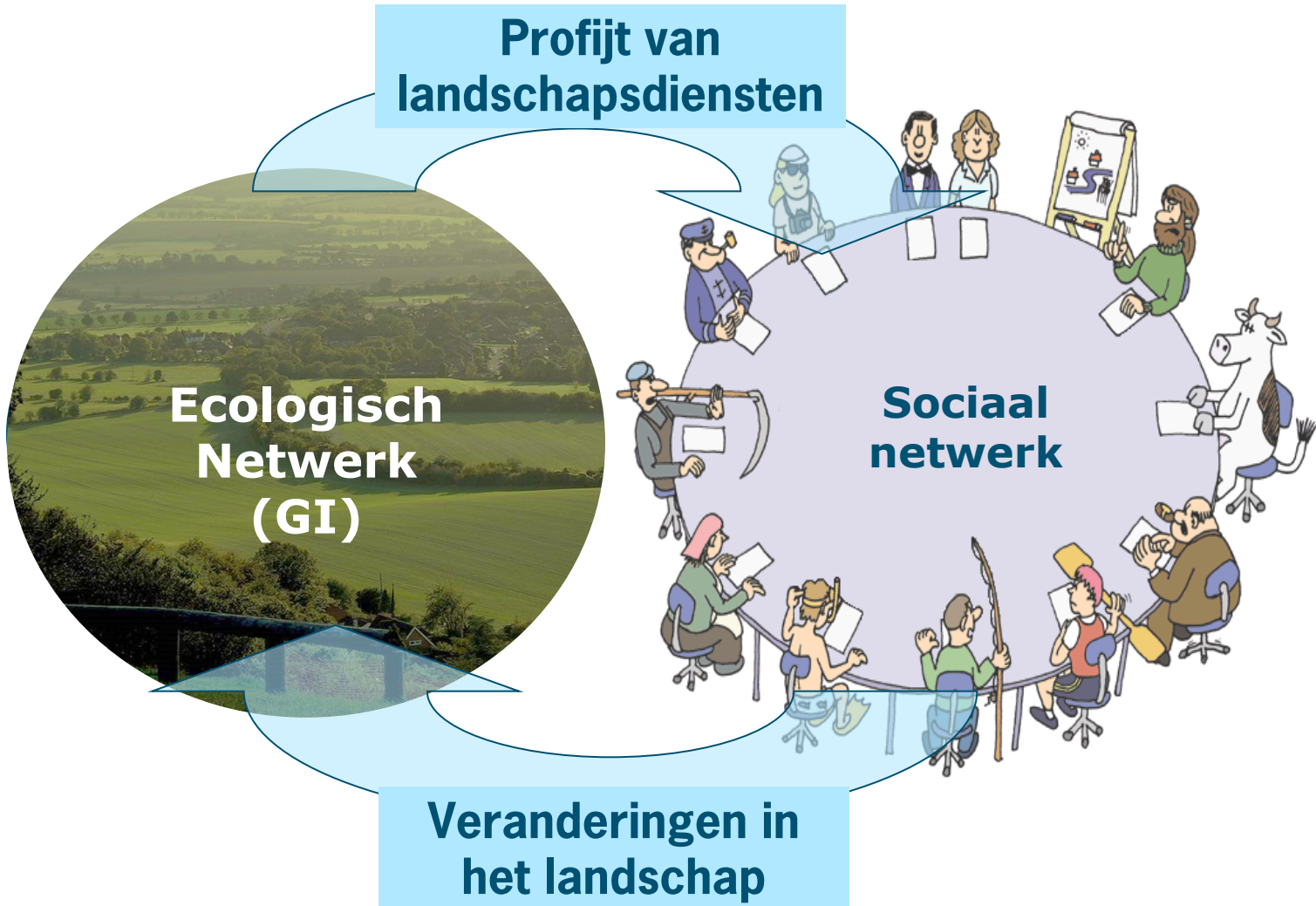
Lokale kennis benutten
Betrokkenheid
Oplossingen op maat
Medefinanciering

Uitdaging

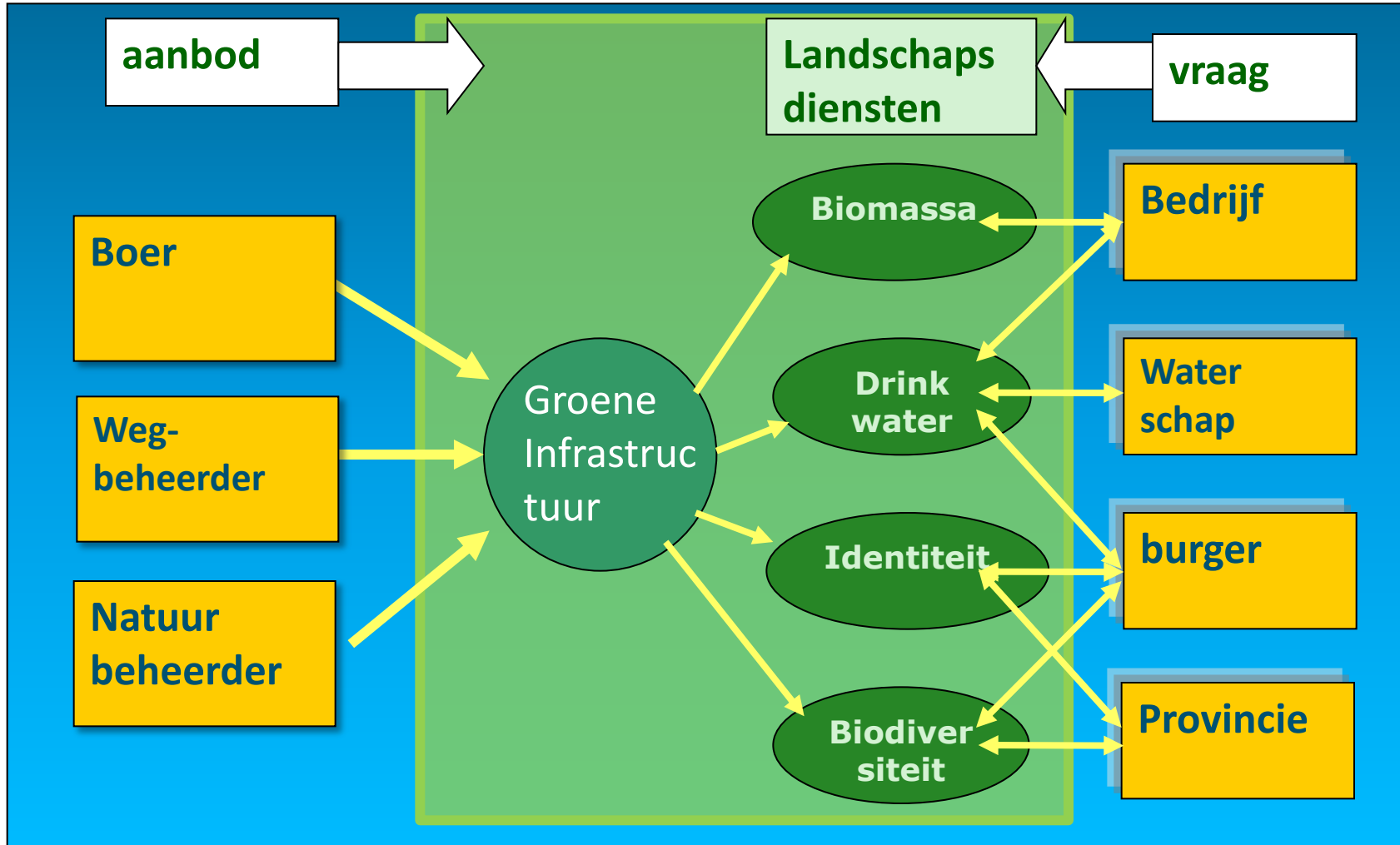

1. Welke diensten vragen mensen van het landschap?
2. Wie zorgt er voor diensten die ruimtelijke samenhang op een hoger schaalniveau vragen?
3. Hoe creëren we bottom-up ruimtelijke samenhang en meerwaarde?
4. Hoe brengen we vraag en aanbod bij elkaar?

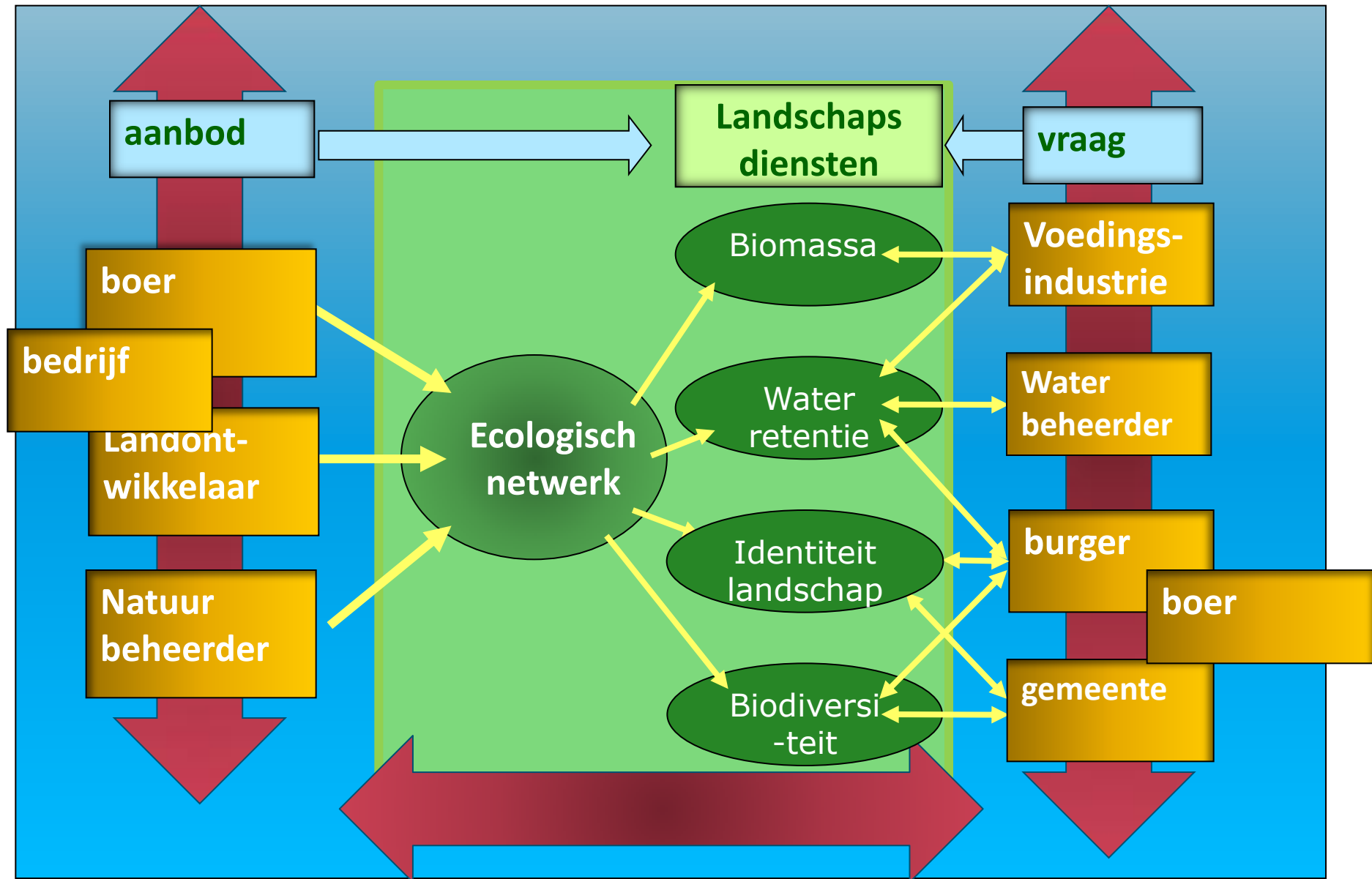
Het landschap als sociaal-ecologisch systeem

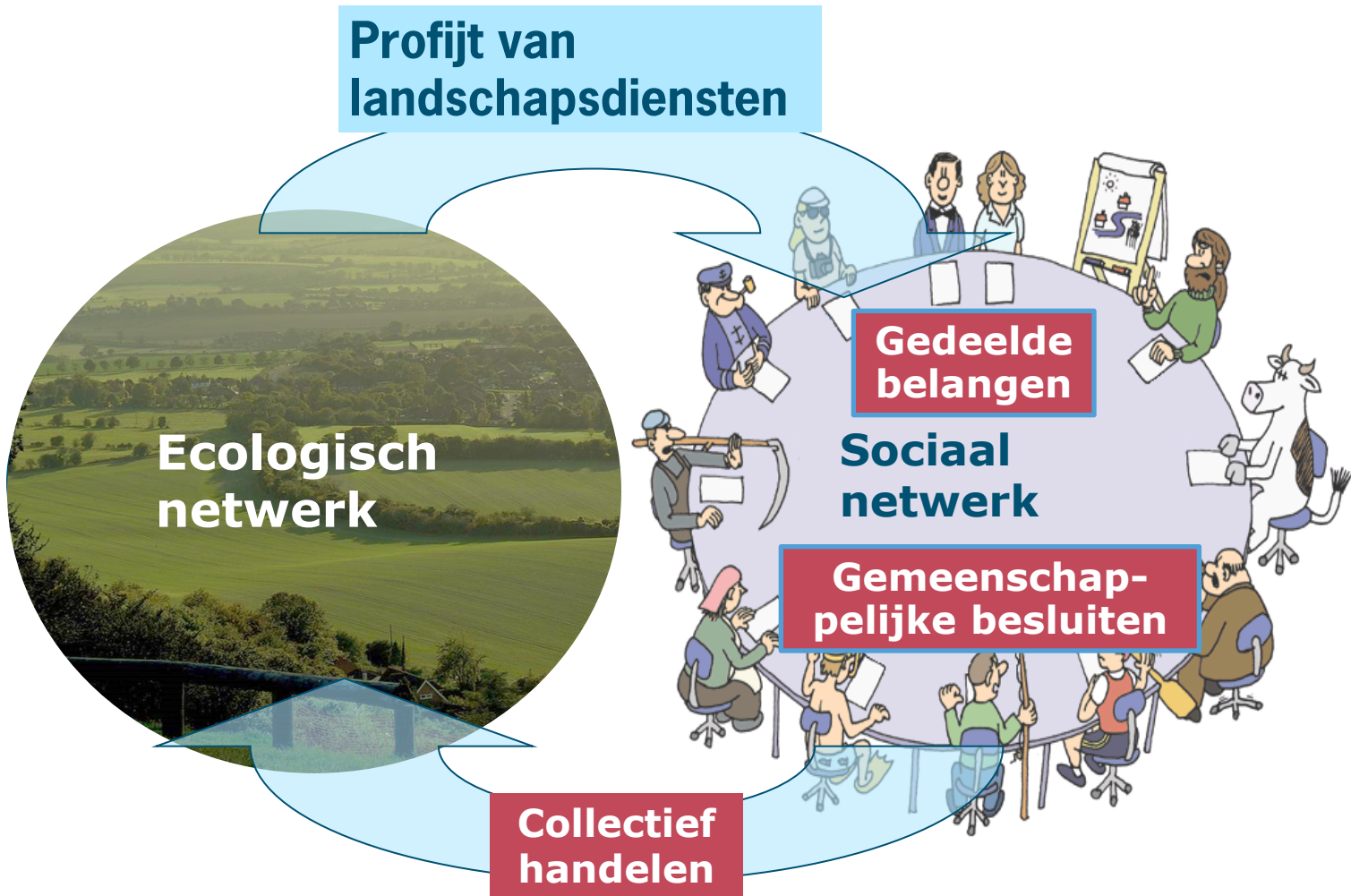
Sociaal-ecologisch netwerk

Samenwerking in het sociaal-ecologisch netwerk

Samenwerking in drie fasen

GIFT-T!

Green Infrastructure Tomorrow – Together!

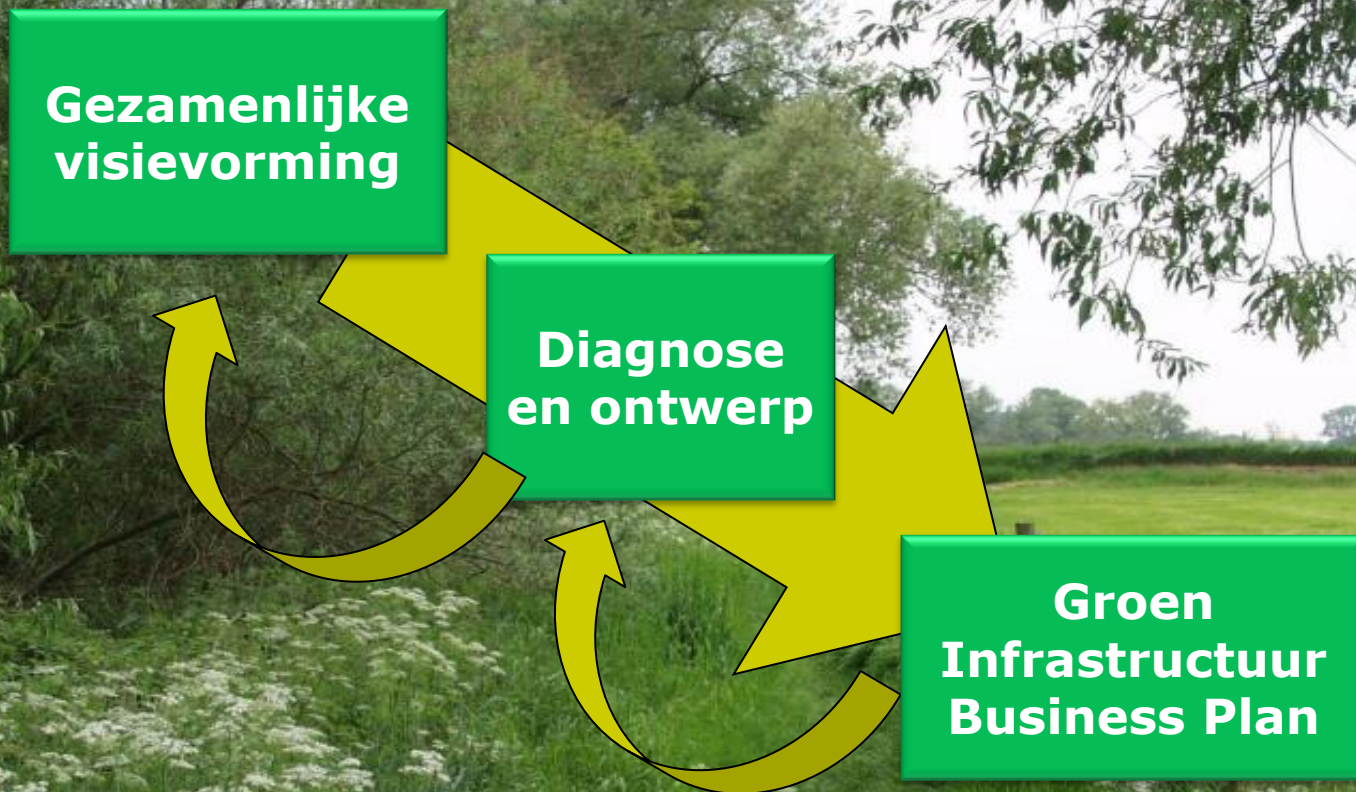
lead partner ALTERRA-WUR

GIFT-T!
Green Infrastructure For
Tomorrow - Together!

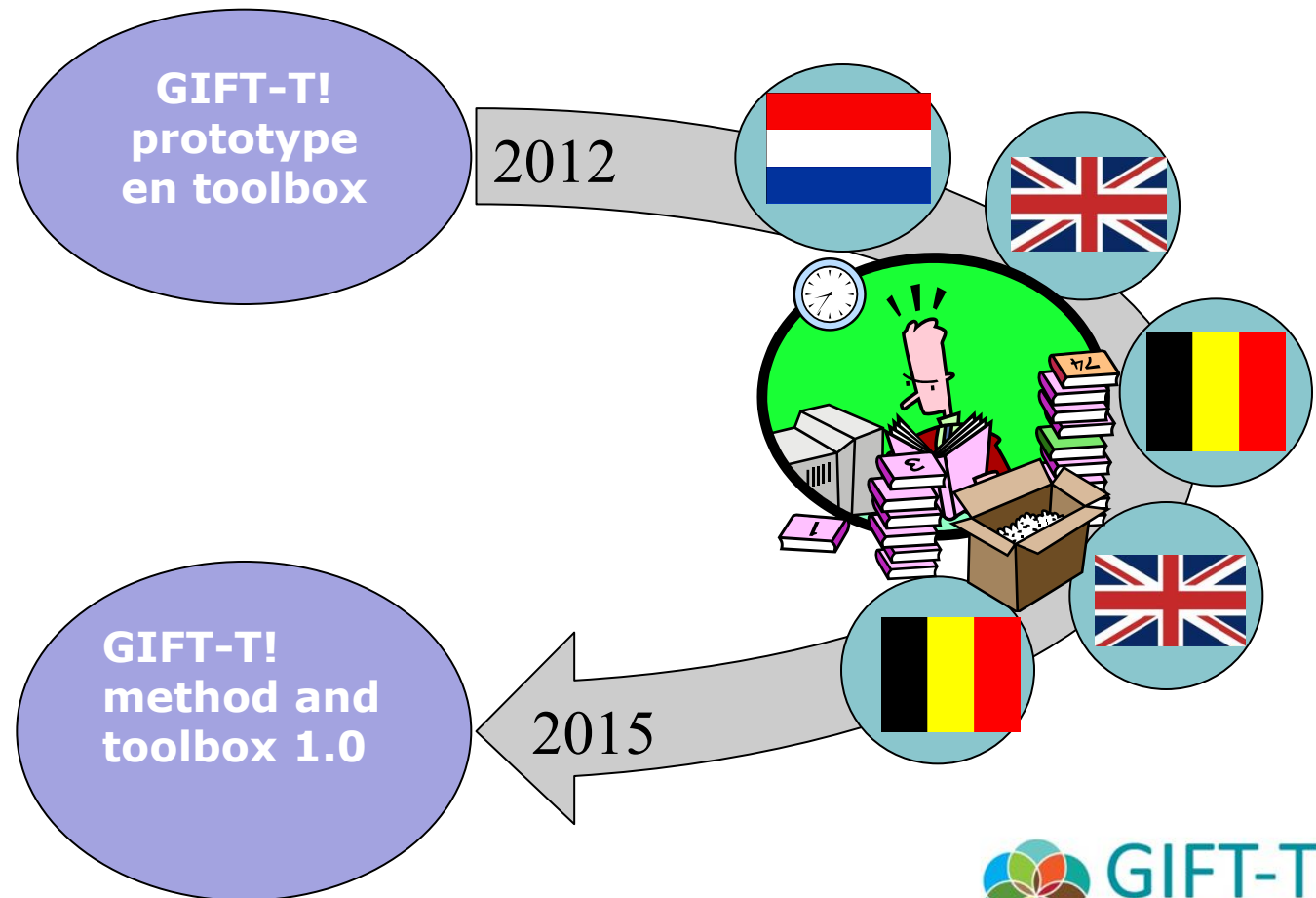
De GIFT-T! methode: focus op Groene Infrastructuur, de diensten die het op kan leveren en bottom-up planning

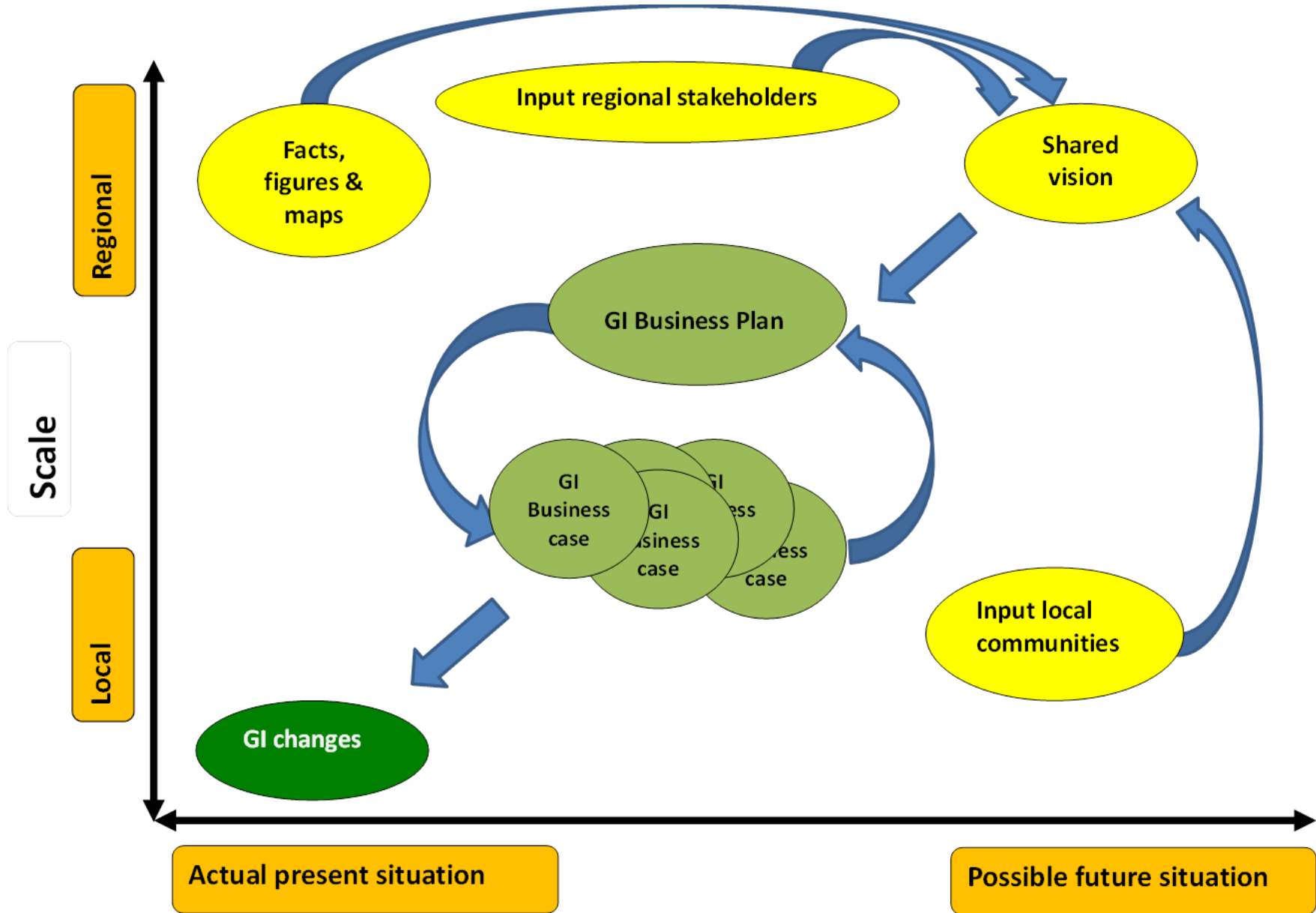

GIFT-T!: twee leerprocessen die we volgen:

Ontwikkeling van methode en tools

Proces in de vijf case studie gebieden

GREEN INFRASTRUCTURE FOR TOMORROW - TOGETHER

DREAMS

GIFT-T!
Green Infrastructure For
Tomorrow - Together!

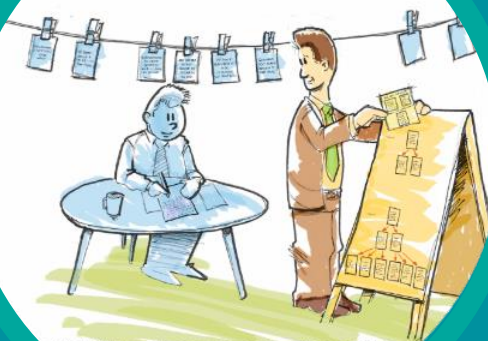
Droombijeenkomst

Mijn groen Ons groen

Methodes voor het bottom-up
ontwikkelen van een
groenblauw netwerk

provincie **HOLLAND**
ZUID

Schrijven van een gemeenschappelijke
droom op grond van
de doelenboom

1. Droombijeenkomst

Tip Laat mensen dromen aan de hand van relevante

Wat vindt u belangrijk aan de natuur in uw omgeving?

- Ik wandel graag in de natuur
- Mijn kinderen moeten lekker buiten kunnen spelen
- Ik wil veel natuur rond mijn bedrijf

Waarom vindt u dat belangrijk?

- Dat is lekker ontspannend
- In de natuur spelen is gezond
- Daar trek ik meer klanten mee

GIFT-T!
Green Infrastructure For
Tomorrow - Together!

2. Schrijven gemeenschappelijke droom

Waarom

Kinderen worden gezonder
(minder obesitas)

Wat

Kinderen bewegen
meer in het groen

Kinderen leren observeren
en leren van de natuur

Jaarlijks
school-
klassen op
bezoek bij
de boer

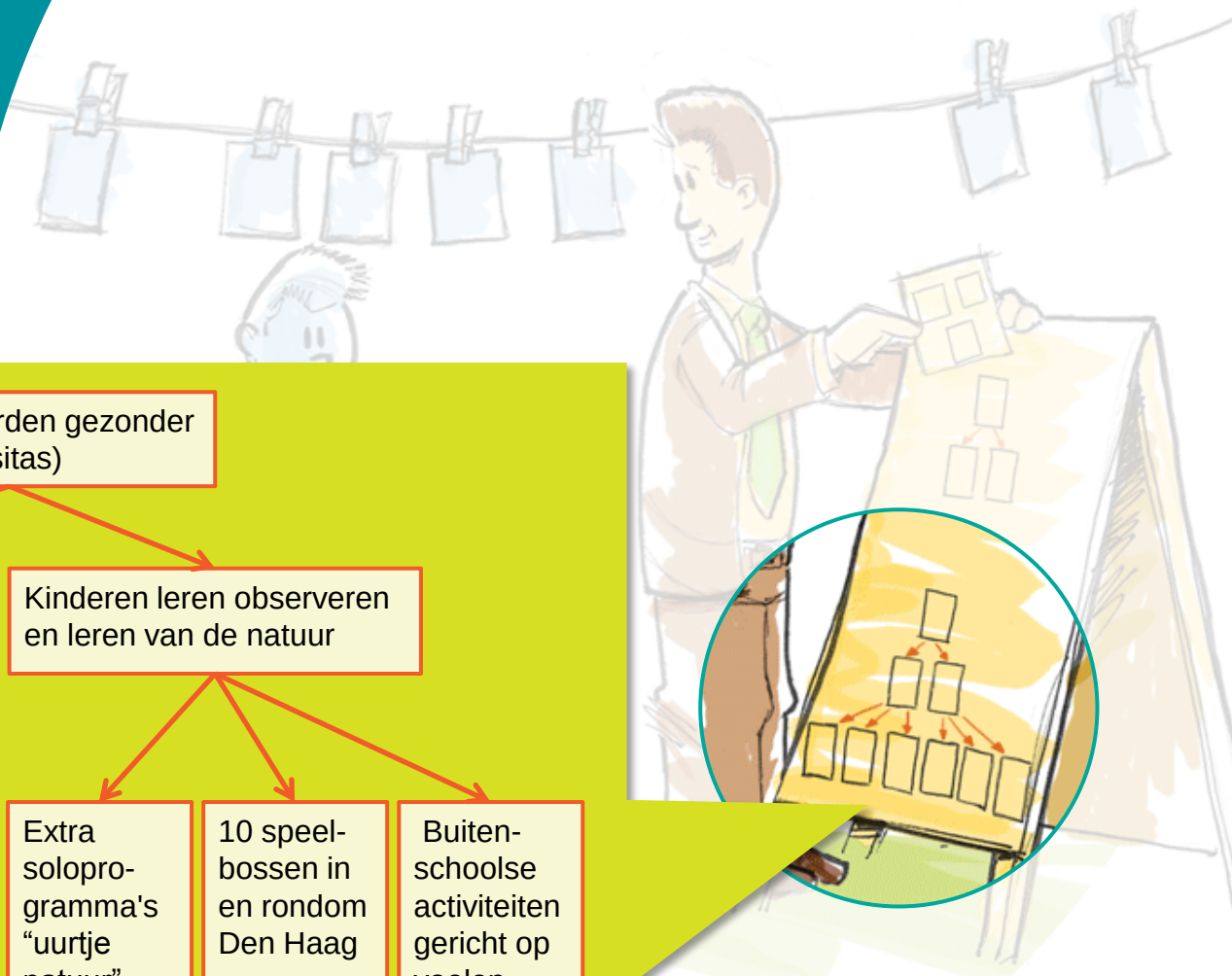
25 groene
school-
pleinen in
de binnen-
stad van
Den Haag

Duinsafari
voor
iedere
jongere in
Den Haag

Extra
solopro-
gramma's
"uurtje
natuur"

10 speel-
bossen in
en rondom
Den Haag

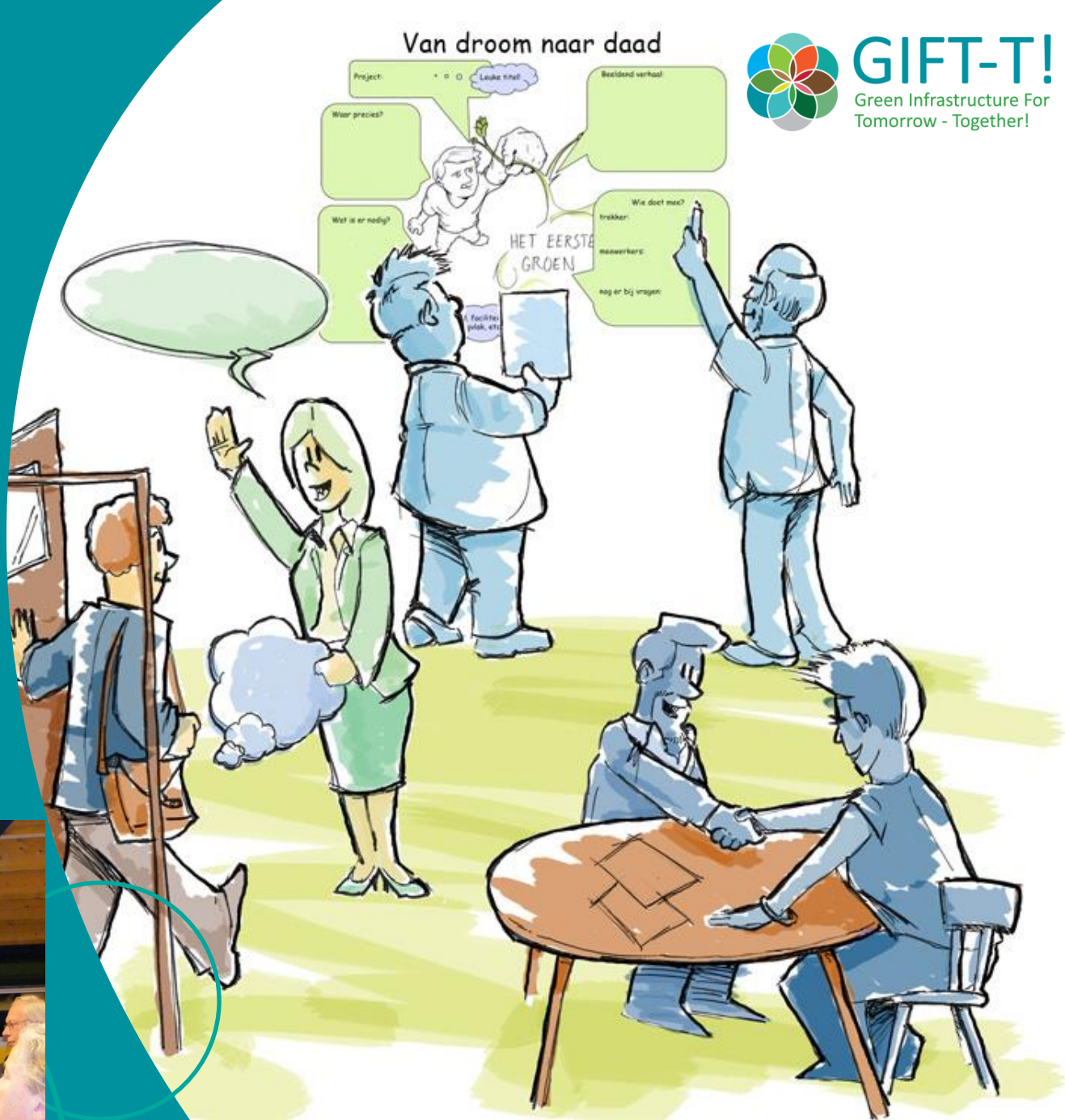
Buiten-
schoolse
activiteiten
gericht op
voelen,
ruiken en
proeven

GIFT-T!
Green Infrastructure For
Tomorrow - Together!

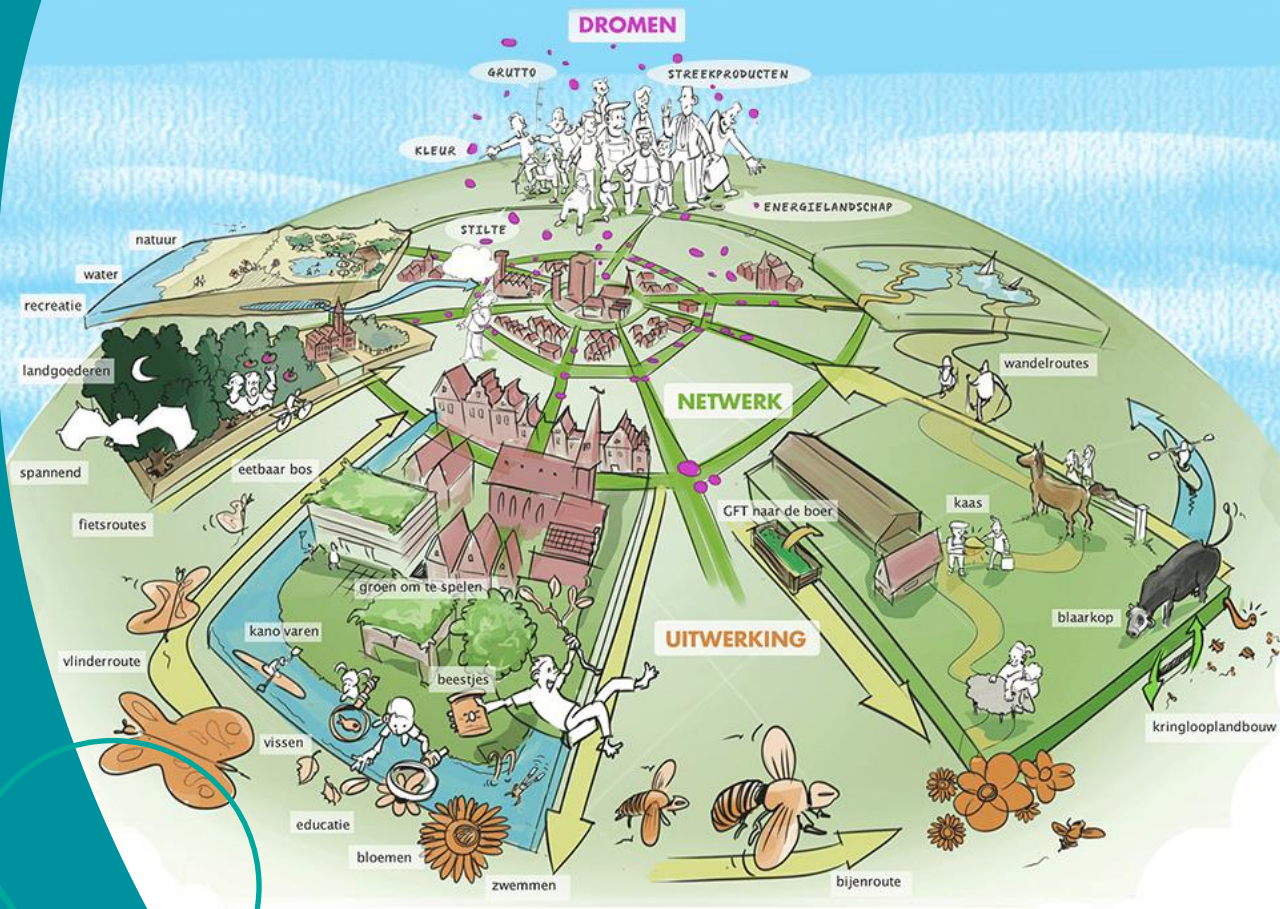
3. Dromenmarkt

Op de dromenmarkt koppelen deelnemers dromen aan elkaar en maken afspraken over de uitvoering. Het doel is om direct aan te sluiten bij het enthousiasme van de deelnemer en dat om te zetten in uitvoeringsafspraken.

4. Groenblauw netwerk

In het groenblauwe netwerk worden zoveel mogelijk dromen en eco-systeemdiensten gerealiseerd waar de gebruiker om vraagt. In Mijn groen - Ons groen heeft dit netwerk de vorm van een spinnenweb met de stad in het centrum. Van dromen naar droomlandschap.

Transitie naar duurzaam ruimtegebruik

thema's

Stimuleren van duurzame energie
en reductie van broeikasgasemissies

Verzekeren van voldoende
en goed water

Sluiten van
grondstofkringlopen

Verduurzamen van
mobiliteit en logistiek

Verbeteren van de leefomgeving
en versterken van biodiversiteit

ENERGIE

WATER

GRONDSTOFFEN

MOBILITEIT

LEEFOMGEVING

Heineken wil:

- Wil duurzaam bier brouwen: vergroenen van de productie ketens
- Wil blijven en goede relatie met omgeving opbouwen

Vraag van HEINEKEN als vliegwiel

Landschapsdiensten

Burger

Natuur-
beheerder

Boer

Waterschap

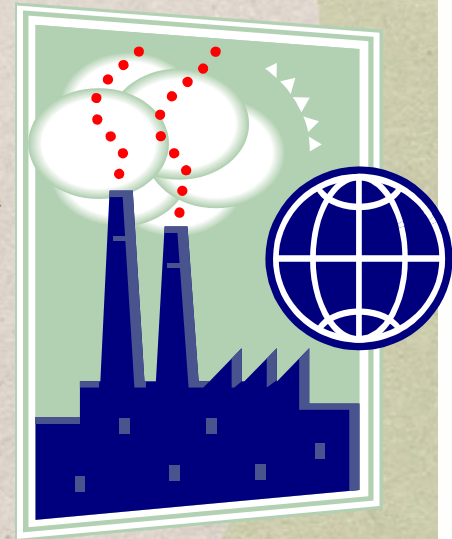
Weg-
beheerder

*duurzaam graan
waterzekerheid
biomassa*

*Vraag naar ander
landgebruik*

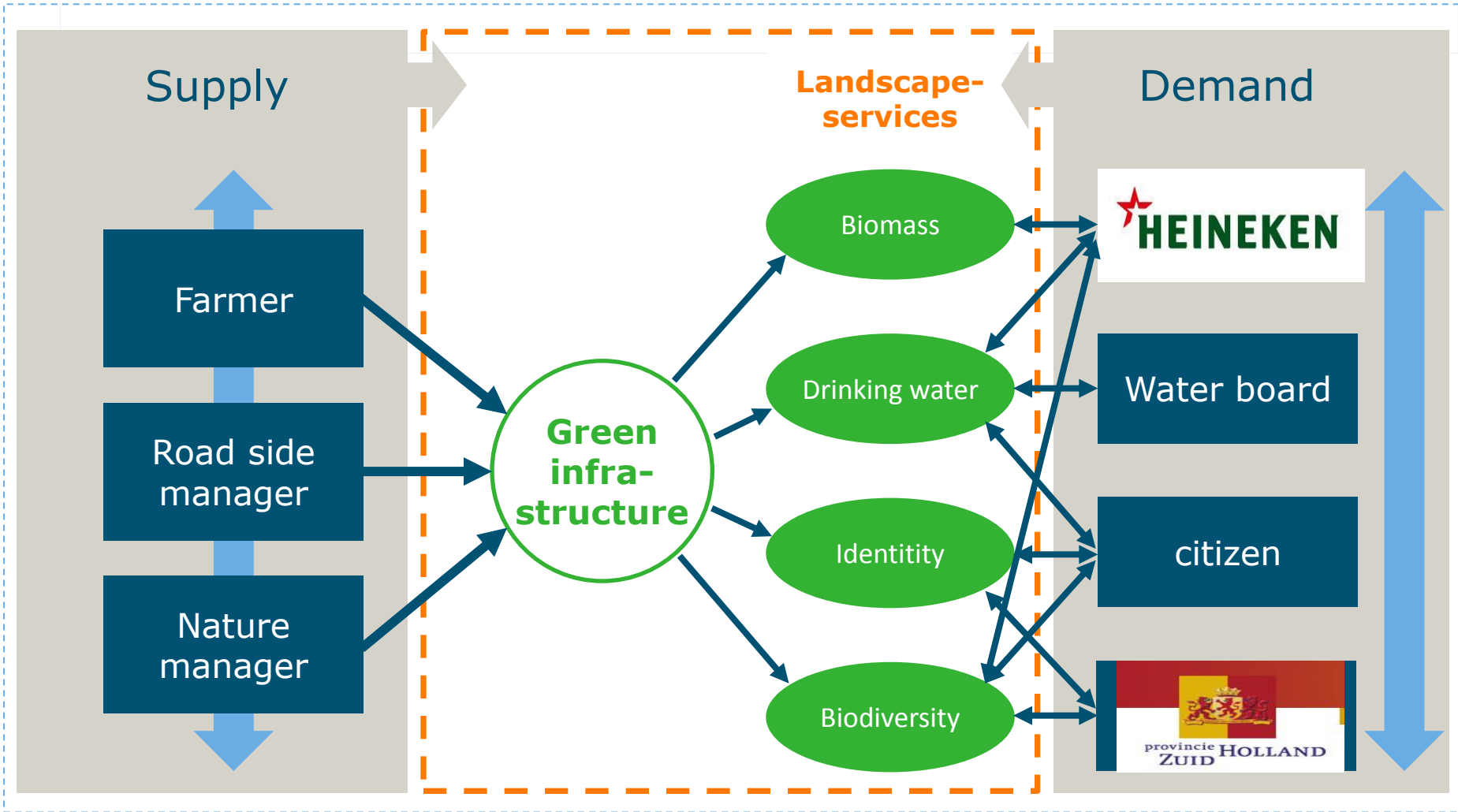

Heinekenbrouwerij
Zoeterwoude

Landschap aanpassen

Heineken en provincie als drijvende krachten voor landschapsverandering

“Bij-zonder kleurrijk landschap”

Een landschap waar:

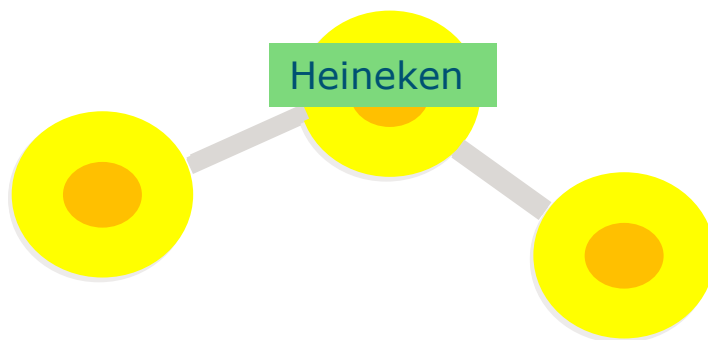
- **Bestuivende** insecten
duurzaam
voorkomen
- Mensen het kleurrijke
landschap
kunnen **beleven**
- **Honing** kan worden geoogst

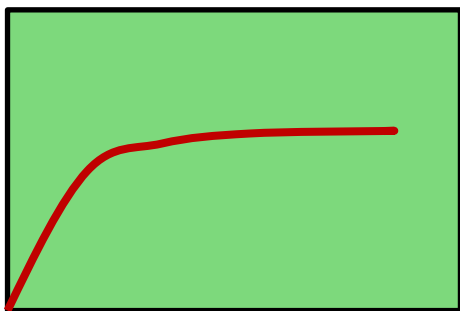

Wetenschappelijk kennis over GI voor bestuiving: oppervlakte en ambitie niveaus

Bed&Breakfast gebieden
+ tussenliggend
landschap

Gewenste
niveau van
de dienst

Network oppervlakte

WAGENINGENUR
For quality of life

Wilde bij
Hommel
Zweefvlieg

Joost Bouwmeester©

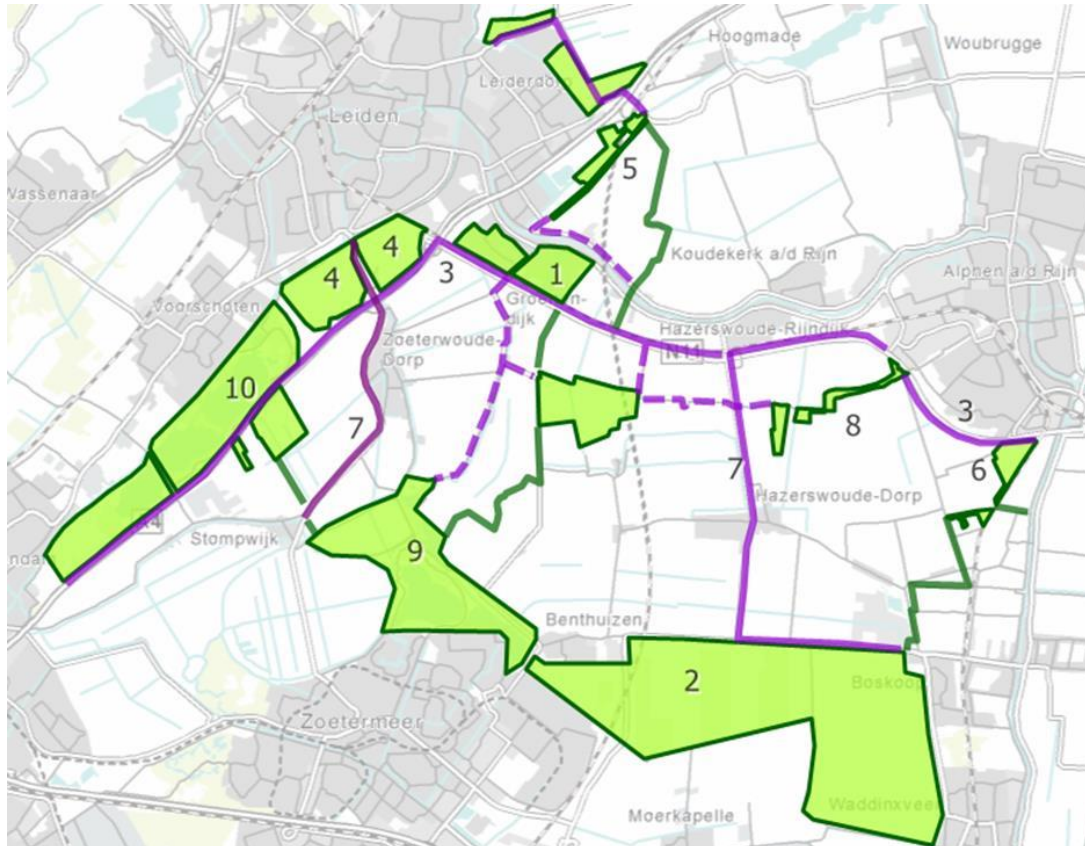
WAGENINGEN UR
For quality of life

“ De Hooiberg ”

Sociaal netwerk:

alle berm- en terreinbeheerders in het gebied, imkers, gemeenten, bedrijven, etc.

bij-zonder kleurrijk landschap

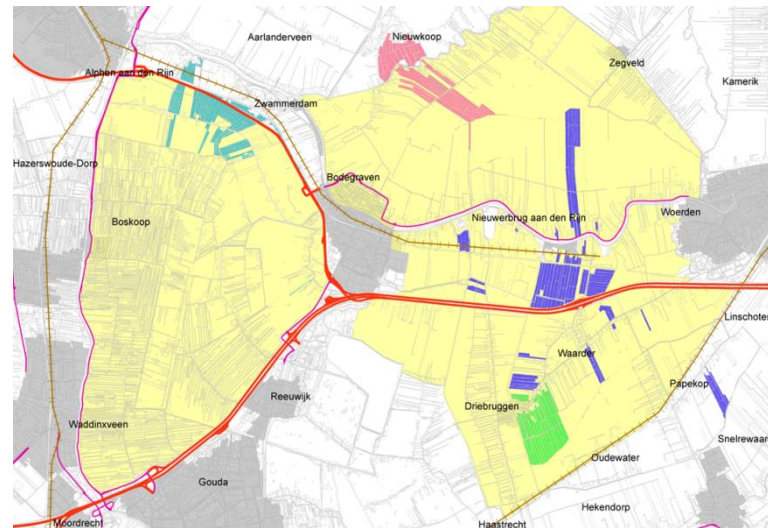
11

Fysiek netwerk

1	Heineken brouwerij
2	Bentwoud
3	N11/Elfenbaan
4	Park Cronestyn / Oostvlietpolder
5	Ruigekade
6	Zaans rietveld
7	Provinciale wegen N209/N206
8	Spookverlaat
9	Noorder Aa / Geerpolder
10	Vlietland
11	Archeon

Groen blauwe schakels

Deelnemende partijen:

Gezamenlijke dromen:

■ Heldere, gezonde sloten

- bloemrijke slootkanten
- goede waterkwaliteit
- biodiversiteit in de sloten

boeren als
beheerder van
het landschap

cultuurhistorie

■ Natuur en biodiversiteit

- weidevogels
- meer biodiversiteit in het agrarische gebied
- meekoppelen natuur met water
- minder ganzen

continuïteit
gezinsbedrijf

samenwerken,
vertrouwen,
verantwoordelijkheid
nemen

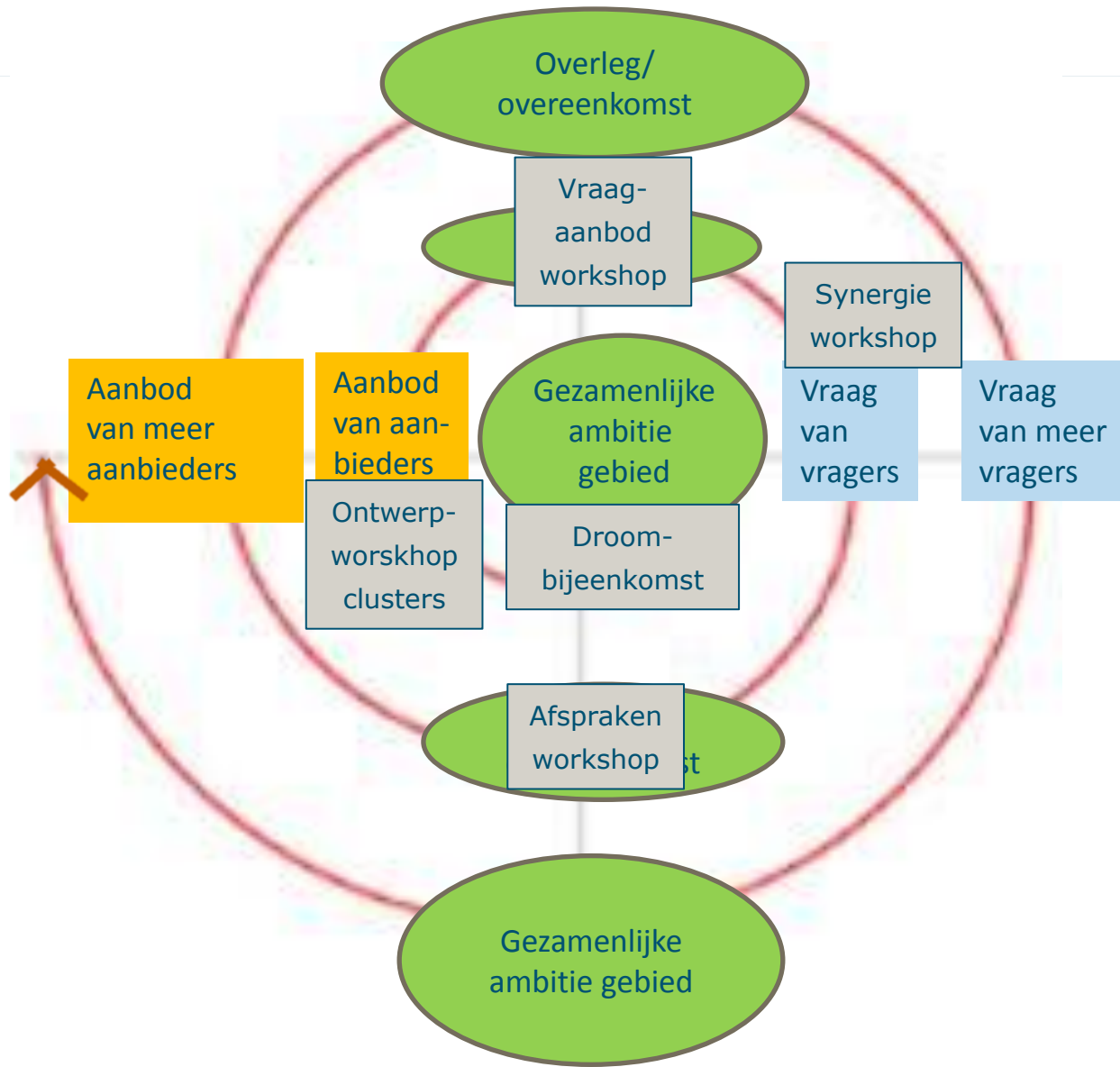
■ Kleinere kringlopen

- Nutriënt kringlopen
- Regionale afzet producten

recreatie/beleving

proces

aanbieders

vragers

Wat we geleerd hebben over landschapsdiensten in de participatieve planning

■ The

- **Landschapsdiensten verbinden ecologische processen met economische en sociale processen in sociaal-ecologische netwerken**
- **Het concept groene infrastructuur-landschapsdiensten stimuleert samenwerking tussen actoren op landschapsschaal**

WAGENINGENUR

For quality of life

Aande slag met het SE netwerk: vergroten vraag en aanbod naar landschapsdiensten

**Creëer
het
aanbod**

**(verwachte) toename
voordeel diensten**

**Verandering
in structuur
landschap**

**Gebruikers
verwachten
meer
voordeel**

**Voordeel vertalen in actie en
betaling**

**Creëer
een
vraag**

Bedankt voor uw aandacht

<http://www.gift-t.eu/>

<http://www.groenecirkels.nl/nl/groenecirkels.htm>